

אורות ישראל
מכללה אקדמית לחינוך
מייסודן של מכללות
מורשת יעקב ואורות ישראל

מאורות

עיונים בסידור התפילה ובפרשת השבוע

גיליון כ תשע"ד
מספר 490

ברכת פרחי האילן (לחודש ניסן) – ניגון העשבים

שנינו במסכת ברכות:

אמר רב יהודה: האי מאן דנפיק ביומי ניסן [זה שיוצא ביומי ניסן] וחזי אילני דקא מלבלי [ורואה אילנות מלבלי], אומר ברוך שלא חיסר בעולמו כלום וברא בו בריות טובות ואילנות טובות להתנאות בהן בני אדם (דף מג ע"ב).

ברכת האילנות נאמרת בימי ניסן, ובחלק מעדות ישראל מוסיפים לברכה פרקי תהלים (כט, קכו, קמח, קכב) ובקשה מיוחדת:

יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו, שתעלינו בשמחה לארצנו, ותטענו בגבולנו, ושם נקיים מצות תרומות ומעשרות וכל מצות התלויות בארץ אשר הנחלת לאבותינו, היא ארץ זבת חלב ודבש, ארץ נחלי מים עינות ותהומות יוצאים בבקעה ובהר, ארץ חיטה ושעורה וגפן ותאנה ורימון, ארץ זית שמן ודבש, כאשר צויתנו בתורתך על ידי משה עבדך.

מה טעמה ומשמעותה של ברכה זו? הרי העצים עדיין לא נותנים פרי (וכאשר יתנו נחוג את חג הביכורים), אלא רק מלבלים ופורחים. נשתדל להציע כיוון למחשבה.

מדברי הגמרא לעיל ניתן להבין כי ברכת האילנות מבטאת שמחה והתלהבות ממראה האילן ולא ממגמתו האחרונה ותכליתו החומרית. התבוננות בברכה זו תלמדנו כיצד להלך ולהתבונן בעולם הטבע. כבר מצינו ברמב"ם שהסתכלות על יופי הטבע מביאה למעלה רוחנית:

והיאך היא הדרך לאהבתו ויראתו, בשעה שיתבונן האדם במעשיו ובראויו הנפלאים הגדולים, ויראה מהם חכמתו שאין לה ערך ולא קץ – מיד הוא אוהב ומשבח ומפאר ומתאוה תאוה גדולה לידע השם הגדול (משנה תורה, ה' יסודי תורה ב, ב).

הרמב"ם מסמן לנו תנועה אמונית הפוכה ממה שהורגלנו במקומות אחרים. ההתבוננות בטבע היא המולידה את אהבת ה' ושבח כלפיו יתברך, ומעוררת את הרצון ללמוד ולהכיר. בלוב העצים מצמיח בנו תאוה כמוסה למפגש עם בורא העולם. הרי"ד סולובייצ'יק מדויק בלשון הרמב"ם בפועל "לידע" (לעומת להאמין) ועיקר לימודו:

[...] שהאמונה באלוקים תהיה לאדם בבחינת זיקה שאינה פוסקת, אוריינטציה של קבע, מציאות חיה שאינו יכול להסיח דעתו ממנה אפילו למחצית הדקה (על התשובה, עמ' 196–197).

זוהי חוויית חיים מלאה המעצבת תודעת אהבה ואמונה ייחודית המקיפה כל רגע וכל מחשבה, ועל כן ברור ההקשר אל עולם הטבע על כל יופיו שאף הוא מקיף אותנו כל העת.

אף רבי נחמן מברסלב ראה במפגש עם הטבע והאילנות פתח להכרה אמונית מיוחדת. רבי נחמן מעניק לדמותו של הצדיק את היכולת להתבוננות בעולם מתוך חשיפת הרזים והסודות האלוקיים הקיימים בתוכו:

כי הצדיק מבקש ומחפש תמיד לגלות הרצונות של השי"ת, כי יש בכל דבר רצון השי"ת. הן בכלל הבריאה, והיינו מה שהשי"ת רצה לברוא את העולם בכלל. וכן בפרטי הבריאה, בכל דבר ודבר בפרט, יש רצון השי"ת [...] וכיוצא בזה, בעשבים ואילנות ושאר פרטי הבריאה [...] והכל היה מחמת רצון הבורא ית"ש, שרצה שזה

יהיה כך, וזה כך. והצדיק מחפש תמיד אחר אלו הרצונות, ומשיג ומוצא אותם (ליקוטי מוהר"ן, יז). בתורה זו ממשיך רבי נחמן את הצעתו של הרמב"ם. ראשית המסע האמוני בטבע ובפרטיו האין-סופיים, ומתוך כך מוזמן הצדיק להסיק ולהבין את רצון ה'. לדעתי, לימוד שכזה חייב להיפתח באמון גדול שהחיים התוססים סביבנו אכן טומנים בחובם משמעות אלוקית רלוונטית. אולי אמון זה, ודווקא הוא, המכוון כביכול הוצה – אל הטבע, המדע והיצירה, מגלה בנו את תודעת ה"צדיק". בתורה מאוחרת (ומפורסמת) יותר מצרף רבי נחמן לכוח ההתבוננות בטבע גם את ההזמנה להקשבה:

כי דע, כי כל רועה ורועה יש לו ניגון מיוחד [...] כי כל עשב ועשב יש לו שירה שאומר, שזה בחינת פרק שירה. ומשירת העשבים, נעשה ניגון של הרועה [...] וע"כ דוד המלך ע"ה שהיה יודע נגן (שמואל א טז), ע"כ היה רועה (ליקוטי מוהר"ן תניינא תורה ס"ג וכן בשיחות הר"ן, קסג).

אל מול עצמת הטבע וגדלותו מבקש רבי נחמן לדייק את ייחודו של כל פרט ופרט וכל עשב ועשב, שכן כל בריאה אומרת שירה מצד עצמיותה ומגלה כוונה ומשמעות הייחודית רק לה. ההקשבה העדינה לשירת העשבים מובילה את הרועה הנאמן להוביל את צאנו למקום המיוחד רק להם ולחשוף את הזיקה הפנימית שבתוך הטבע. ברכת האילנות בימי ניסן, חודש הגאולה והפדות, מאירה לנו דרך נפלאה בעבודת ה'. אל מול ההשקפה המצרית הרואה בטבע וביאור את המציאות האילנית המוחלטת, עם ישראל מאמין כי שירת הטבע פונה "כלפי שמיא". כל מכות מצרים מגלות זאת לפנינו ומשברות את התודעה המצרית לחלוטין.

ידוע ומפורסם שירה המקסים של נעמי שמר, "שירת העשבים", שנכתב בהשראת תורתו של רבי נחמן. שני הבתים הראשונים בשיר אכן מביעים כמעט מילה במילה את הנאמר בליקוטי מוהר"ן, ואילו הבית השלישי הוא תוספת מקורית של המשוררת. נראה שבית זה משקף נאמנה את מסקנתה של נעמי שמר מהקשבתה העמוקה לשירת הטבע וההתבוננות בבלוב האילנות, מסקנה אשר הצמיחה בה אהבה יוקדת לארץ החיים, ארץ ישראל:

וְכִשְׁהֵלֵב
מִן הַשִּׁירָה מִתְמַלֵּא
וּמְשִׁתְּזַקֵּק
אֶל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
אוֹר גְּדוֹל
אֲזִי נִמְשָׁךְ וְהוֹלֵךְ
מִקְדוּשְׁתָּהּ שֶׁל הָאָרֶץ
עֲלִי
וּמְשִׁירַת הָעֵשְׂבִים
נַעֲשֶׂה נְגוּן
שֶׁל הֵלֵב

ד"ר ראובן טבול
ראש ההתמחות לספרות

הרחוקים, אלו שבבחינת "שולי המעיל". הכוהן הגדול נותן לגיטימציה לרצון המשועים לקרבת אלוקים להתממש. האחדות בין העם ושליחיו מודגשת בפרשה בצורה מיוחדת: "ואתה הקרב אליך את אהרון אחיך ואת בניו אתו מתוך בני ישראל לכהנו לי" (כח, א). מתוך בני ישראל, לא מתוך עם אחר, ואפילו לא מתוך שאר הכהנים, אלא מתוך בני ישראל, למענו ולמען הקשר שלו עם הבורא. ממשיכה התורה ומצווה: "ועשית בגדי קודש לאהרון אחיך לכבוד ולתפארת" (כח, ב). לשם מה נועדו הבגדים? לכבוד ולתפארת. זאת ועוד, התורה חוזרת ומדגישה לפרטי פרטים את מרכיבי הבגדים ואת אופן עשייתם. וכל זאת מדוע? "לכבוד ולתפארת". למי כל הכבוד והתפארת, לאהרון? לבניו?

אלא שכאן אנו חוזרים להתחלה. "ואתה תצוה [...] מאת בני ישראל [...] מתוך בני ישראל". כלומר לא לחינם יורדת התורה לדקויות הקטנות ביותר; לא סתם לכבוד ולתפארת. כל זה נובע מתוך בני ישראל, לשם כבוד בני ישראל. האחריות הגדולה שאותה נושא אהרון הכהן בבואו אל הקודש פנימה, אותם כבוד ותפארת המתבטאים בבגדיו – שייכים לכלל עם ישראל. הכבוד אינו אישי, האחריות אינה אישית של אהרון בלבד, אלא של העם כולו.

ממעשה הכוהן הגדול, מתוך אותה תחושת ערבות המפעמת בלבו, נוכל ללמוד לקחת אחריות על כלל האומה. אין מדובר כאן בהנעת תהליכים בין-לאומיים, אלא בחיים שגרתיים ופשוטים, כאשר כל אחד תורם ממרצו ומיכולותיו ומהווה דוגמה אישית בכל מקום שבו הוא נמצא. יש יחידים הנמצאים לעתים בשולי החברה וזקוקים למעט תשומת לב. תפקידו הוא לקרב ולאחד את כולם, הקרובים והרחוקים, לשם האחדות החשובה כל כך בעם, שבלעדיה לא נוכל להתקיים.

(מבוסס על רעיון מתוך אתר חב"ד בישראל)

ענבר גורביץ'

סטודנטית במסלול לריקוד (מחול ותנועה)

פרשת תצוה מספרת על כלי המשכן והשימוש בהם, ומתארת את בגדי הכהונה שלבשו הכהנים בעת עבודתם בקודש.

בימינו, כאשר בעוונותינו בית המקדש עומד עדיין חרב, מתבטאת עבודת ה' בלבו של כל אחד מאתנו באמצעות התפילה. אמנם בימים שזכו אבותינו לעלות להר הבית ולעבוד את אלוקינו בבית הבחירה, היוותה עבודתו של הכוהן הגדול בעצמה את החיבור הישיר שלנו לשמים. הכוהן הגדול ייצג בעצם את כל אחד ואחד מעם ישראל מול בוראו, את המלכים, הזקנים, החכמים המכובדים ומנהיגי העם, ואתם גם את האנשים הפשוטים והישירים, אנשי העמל היגיעים להביא פת לחם לביתם, בדרך התורה ויראת השמים.

"ועשית את מעיל האפוד כליל תכלת. ועשית על שוליו [...] פעמון זהב ורימון [...] והיה על אהרון לשרת ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה' ובצאתו לא ימות". (כח, לא-לה).

מה עניין הפעמונים והרימונים ומדוע דווקא בשולי המעיל? הקב"ה עצמו מצווה את משה על בגדי הכהונה, והתורה חוזרת ומדגישה לפרטי פרטים את מרכיבי הבגדים ואת אופן עשייתם. כלומר שיש משמעות וערך לפרטים. אם כן, הכוהן הגדול, בייצגו את כלל חלקי העם, מכיל בתוכו גם את "אנשי השוליים", אלה שאינם משולבים בחברה, כמו בעלי צרכים מיוחדים, וכן את אלה שיש להם שאלות, אשר בודקים ומחפשים ולא תמיד בטוחים בדרך התורה, ולפעמים אף מנותקים ורחוקים. לכל אחד יש מקום בצל השכינה.

זאת ועוד, מדוע התורה מדגישה את החשיבות בהשמעת קול הפעמונים במעילו של הכוהן הגדול עד כדי כך שחיינו תלויים בדבר?

על כתפיו של הכוהן הגדול רובצת האחריות הגדולה לשלום עמו. הוא השליח שעל ידו מתקבלת תפילתם של היחידים ולכן עליו לזכור את הזכות ואת האחריות הכבדה להתכוון לייצג גם את קולם של אלו שאינם מרגישים קרובים בעצמם לשכינה. קול הפעמונים הוא בעצם קול זעקת נשמותיהם של

במעגלי העם היהודי

נפש בנפש : העלייה ממדינות צפון אמריקה

עמליה צורן

ארגון "נפש בנפש" (ארגון פרטי ללא מטרת רווח) הוקם על ידי טוני גלברט והרב יהושע פס בשנת 2002. באותה שנה עלו בעזרתו לישראל 510 עולים חדשים מצפון אמריקה בטיסת העולים המיוחדת הראשונה. בשנת 2006, בתיאום עם משרד הפנים, "נפש בנפש" פיתח תוכנה המופעלת באמצעות לוח מחשב במהלך הטיסה לישראל במטרה לזרז באופן משמעותי את ההליכים הבירוקרטיים הכרוכים בעלייה.

בשנת 2008, בסיוע "נפש בנפש", הקימה הכנסת שדולה פרלמנטרית למען עידוד העלייה ממדינות המערב. השדולה שמה לה למטרה להעלות את המודעות לצרכים המיוחדים של העולים מארצות הרווחה ולהקל על קליטתם הראשונית בישראל. בשנה זו ממשלת ישראל הכירה באופן רשמי בארגון "נפש בנפש". ההחלטה הסמיכה את השר לקליטת העלייה לממן באופן קבוע שליש מהתקציב השנתי של "נפש בנפש" המיועד לעולים.

ארגון "נפש בנפש" והסוכנות היהודית חתמו על הסכם שיתוף פעולה בנושא העלייה מצפון אמריקה בשנת 2009. משנה זו, העולים מבצעים את כל תהליך העלייה באמצעות פנייה אחת ל"נפש בנפש", אשר נושא באחריות המבצעית לשיווק ולקידום העלייה מצפון אמריקה, בעוד שהסוכנות אחראית הבלעדית לתהליך קבלת הזכאות.

מאז היווסדו בשנת 2002 הפיח ארגון "נפש בנפש" חיים בעלייה לישראל ממדינות המערב והעלה עולים מארה"ב, מקנדה ומאנגליה. הארגון פועל להסרה או לצמצום המכשולים הכלכליים, המקצועיים, הלוגיסטיים והחברתיים שעמם מתמודדים העולים. הוא הצליח, בשיתוף עם הסוכנות היהודית וממשלת ישראל, להגדיל בצורה משמעותית את מספר העולים ולהבטיח את קליטתם המוצלחת בארץ.

נכון להיום, "נפש בנפש" סייע לכ-30,000 עולים חדשים שהוטסו באמצעותו לישראל ב-46 טיסות עולים מיוחדות וב-71 טיסות קבוצתיות.

העולים במסגרת הארגון מגיעים לישראל כשברוב המקרים מובטחים להם מקום עבודה ודיוור לשנה הראשונה. עובדות אלו מקלות עליהם את הקליטה, את חיפוש העבודה הקבועה ואת מקום המגורים הקבוע.

לעיון נוסף

אתר "נפש בנפש" <http://hebrew.nbn.org.il/index.php/odot>